

જાતીય ગુનાઓનો ભોગ બનેલા બાળ પીડિતો માટે ન્યાયની પહોંચ : અમદાવાદમાં POC SO કાયદા હેઠળ વળતરનું જિલ્લા-સ્તરીય વિશ્લેષણ

પટણી રજનીશકુમાર રમેશભાઈ^૧, ડો. પ્રકાશકુમાર ઠાકોર^૨

ABSTRACT

ભારતમાં બાળકો સામે જાતીય ગુનાઓની વધતી જતી ઘટનાઓને સંબોધવા અને વિશિષ્ટ કાનૂની માળખા દ્વારા તેમના રક્ષણને સુનિશ્ચિત કરવા માટે, ધ પ્રોટેક્શન ઓફ ચિલ્ડ્રન ફ્રોમ સેક્સ્યુઅલ ઓફેન્સિસ (POCSO) એક્ટ, ૨૦૧૨ ઘડવામાં આવ્યો હતો. આ કાયદાનો એક મહત્વપૂર્ણ ઘટક પીડિતોને વળતરની જોગવાઈ છે, જેનો ઉદ્દેશ્ય શારીરિક અને ભાવનાત્મક નુકસાન માટે નાણાકીય રાહત પૂરી પાડવાનો અને પુનર્વસનને સરળ બનાવવાનો છે. આ સંશોધન પત્ર ગુજરાત રાજ્યના અમદાવાદનો જિલ્લા-સ્તરીય પ્રયોગમૂલક અભ્યાસ હાથ ધરે છે જેથી તપાસ કરી શકાય કે POC SO એક્ટ હેઠળ વળતર પદ્ધતિઓ કેવી રીતે લાગુ કરવામાં આવે છે અને બાળ પીડિતો દ્વારા કેવી રીતે એક્સેસ કરવામાં આવે છે. આ અભ્યાસ વળતર આપવા માટેના પ્રક્રિયાગત માળખા, ખાસ અદાલતો અને જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તાવાળાઓ (DLSA) ની ભૂમિકા અને વિતરણમાં વિલંબ અથવા અંતરની પ્રકૃતિની શોધ કરે છે. કેસ સ્ટડી વિશ્લેષણ, કાનૂની વ્યાવસાયિકો સાથેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયા અને સરકારી રેકૉર્ડની સમીક્ષાના સંયોજન દ્વારા, સંશોધન કાનૂની જોગવાઈઓ અને વ્યવહારિક અમલીકરણ વચ્ચેની વિસંગતતાઓને પ્રકાશિત કરે છે. તારણો દર્શાવે છે કે જ્યારે કાયદો મજબૂત માળખું પૂરું પાડે છે, ત્યારે પીડિતોના પરિવારોમાં જાગૃતિનો અભાવ, અમલદારશાહીમાં વિલંબ, હિસેદારો વચ્ચે અપૂરતું સંકલન અને અપૂરતી સહાયક સેવાઓ જેવા અનેક પડકારો ઘણીવાર વળતરના સમયસર અને અસરકારક વિતરણમાં અવરોધ ઉભો કરે છે. વધુમાં, આ અભ્યાસ પીડિતો પર વિલંબિત વળતરના માનસિક અને સામાજિક-આર્થિક પરિણામો પર ભાર મૂકે છે. તે મજબૂત સંસ્થાકીય પદ્ધતિઓ, કાનૂની જાગૃતિમાં વધારો, ઝડપી પ્રક્રિયા અને બાળ-કેન્દ્રિત સહાય પ્રણાલીઓની ભલામણ કરીને નિષ્કર્ષ કાઢે છે જેથી ખાતરી કરી શકાય કે વળતર દ્વારા ન્યાયનું વચન અર્થપૂર્ણ રીતે પૂર્ણ થાય છે. આ અભ્યાસ અમદાવાદ જિલ્લામાં પીડિતોની જીવંત વાસ્તવિકતાઓમાં પાયાની આંતરદૃષ્ટિ પ્રદાન કરીને અને કાયદા અને અમલીકરણ વચ્ચેના અંતરને દૂર કરવા માટે સુધારા સૂચવીને બાળ અધિકારો અને પુનઃસ્થાપિત ન્યાય પર ચાલી રહેલા પ્રવચનમાં ફાળો આપે છે.

પરિચય

બાળ જાતીય શોષણ એ વૈશ્વિક સ્તરે માનવ અધિકારોના સૌથી ગંભીર ઉલ્લંઘનોમાંનું એક છે, અને ભારત પણ આ વ્યાપક સામાજિક દુષ્પ્રણાલી અપવાદ નથી. બાળકોની નબળાઈ અને વ્યાપક કાનૂની માળખાની જરૂરિયાતને ઓળખીને, ભારત સરકારે ૨૦૧૨ માં જાતીય ગુનાઓથી બાળકોનું રક્ષણ (POCSO) કાયદો ઘડ્યો. આ કાયદાનો ઉદ્દેશ્ય ફક્ત ખાસ અદાલતો દ્વારા ઝડપી ન્યાય સુનિશ્ચિત કરવાનો નથી, પરંતુ બાળ પીડિતોની સંભાળ, રક્ષણ અને પુનર્વસન પણ પૂરું પાડવાનો છે, જેમાં નાણાકીય વળતરની જોગવાઈનો સમાવેશ થાય છે. આ વળતર પુનઃસ્થાપિત ન્યાયનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે, જેનો હેતુ બાળક દ્વારા સહન કરાયેલા લાંબા ગાળાના શારીરિક, માનસિક અને ભાવનાત્મક આઘાતને ઘટાડવાનો છે. જોકે, કાયદો છઠ્ઠી નિયમોની કલમ ૩૩(૮) અને નિયમ ૮ હેઠળ વળતરની જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ આ જોગવાઈઓનો વાસ્તવિક અમલ સમગ્ર દેશમાં અસંગત રહે છે. વળતરની માત્રા, પાત્રતા નક્કી કરવાની પ્રક્રિયા અને ભંડોળનું સમયસર વિતરણ ઘણીવાર અમલદારશાહી વિલંબ અને જાગૃતિના અભાવને કારણે અવરોધાય છે. આ સંદર્ભમાં, જિલ્લા સ્તરે વળતર પદ્ધતિઓ કેવી રીતે કાર્ય કરી રહી છે તે સમજવું જરૂરી બની જાય છે, ખાસ કરીને અમદાવાદ જેવા શહેરી કેન્દ્રોમાં, જ્યાં છઠ્ઠી કાયદા હેઠળ નોંધાયેલા કેસોની સંખ્યામાં વધારો જોવા મળ્યો છે.

ગુજરાતનો એક મુખ્ય જિલ્લો હોવાને કારણે, અમદાવાદ પીડિત વળતરની વ્યવહારુ વાસ્તવિકતાઓની તપાસ કરવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ કેસ સ્ટડી પ્રદાન કરે છે. તે બાળ જાતીય દુર્વ્યવહારના કેસોને સંભાળવામાં વહીવટી કાર્યક્ષમતા, ન્યાયિક પ્રતિભાવ અને સંસ્થાકીય સંવેદનશીલતાનું મૂલ્યાંકન કરવાની મંજૂરી આપે છે. આ અભ્યાસ અમદાવાદ જિલ્લામાં POC SO કાયદા હેઠળ વળતર પ્રણાલીના દાખલાઓ, પડકારો અને અસરકારકતાનું અન્વેષણ

કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. તે તપાસ કરે છે કે પીડિતો આ નાણાકીય રાહત કેટલી હદ સુધી મેળવી શકે છે, શું આપવામાં આવેલ વળતર પૂરતું અને સમયસર છે, અને પ્રક્રિયા કેટલી હદ સુધી બાળ-મૈત્રીપૂર્ણ અને આઘાત-સંવેદનશીલ છે. વધુમાં, આ સંશોધન કાયદા અને તેના અમલીકરણ વચ્ચેના અંતરનું વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણ કરે છે, જેમાં કાનૂની માળખા અને પ્રવર્તમાન વહીવટી પદ્ધતિઓ બંને પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવે છે. તે જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળ (DLSA), પોલીસ, ન્યાયતંત્ર અને ગૃહ જેવા મુખ્ય હિસેદારોની વળતરની સુવિધામાં ભૂમિકાની પણ શોધ કરે છે. સામાજિક-કાનૂની અભિગમનો ઉપયોગ કરીને, આ અભ્યાસનો ઉદ્દેશ્ય અનુભવજન્ય આંતરદૃષ્ટિ પ્રદાન કરવાનો છે જે નીતિ સુધારણામાં ફાળો આપી શકે છે અને છઠ્ઠી કાયદા હેઠળ પરિકલ્પિત પીડિત-કેન્દ્રિત અભિગમને વધારી શકે છે.

POCSO કાયદા હેઠળ વળતર અંગે કાનૂની માળખું જાતીય ગુનાઓથી બાળકોનું રક્ષણ (POCSO) અધિનિયમ, ૨૦૧૨, બાળકોને જાતીય દુર્વ્યવહારથી રચાવવા અને ન્યાય મેળવવા માટે એક વ્યાપક કાનૂની માળખું પૂરું પાડે છે. આ કાયદા હેઠળની એક મહત્વપૂર્ણ જોગવાઈ બાળ પીડિતોના વળતર સાથે સંબંધિત છે, જે તેમના પુનર્વસનમાં સહાય માટે નાણાકીય સહાયની જરૂરિયાતને ઓળખે છે. POC SO કાયદાની કલમ ૩૩(૮) વિશેષ અદાલતોને ગુનાને કારણે થયેલા કોઈપણ શારીરિક અથવા માનસિક આઘાત માટે બાળકને વળતર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવાનો અધિકાર આપે છે. વધુમાં, POC SO નિયમો, ૨૦૨૦ ના નિયમ ૮, પ્રક્રિયા પર વિગતવાર વર્ણન કરે છે, જેમાં જણાવાયું છે કે ટ્રાયલ દરમિયાન અથવા તેના નિષ્કર્ષ પર, દુર્વ્યવહારની પ્રકૃતિ, થયેલી ઈજા, તબીબી ખર્ચ અને શૈક્ષણિક તકોના નુકસાન જેવા પરિબળોને ધ્યાનમાં રાખીને વળતર આપી શકાય છે. આ જોગવાઈ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા (CrPC) ની કલમ ૩૫૭૯

^૧પીએચ.ડી રિસર્ચ સ્કૉલર,
મોનાર્ક યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ
^૨મોનાર્ક યુનિવર્સિટી,
અમદાવાદ

HOW TO CITE THIS ARTICLE:

પટણી રજનીશકુમાર
રમેશભાઈ, ડો. પ્રકાશકુમાર
ઠાકોર (2024). જાતીય
ગુનાઓનો ભોગ બનેલા બાળ
પીડિતો માટે ન્યાયની પહોંચ :
અમદાવાદમાં POC SO કાયદા
હેઠળ વળતરનું જિલ્લા-સ્તરીય
વિશ્લેષણ, International
Educational Journal
of Science and
Engineering (IEJSE),
Vol: 7, Issue: 8, 46-48

સાથે સુસંગત રીતે કાર્ય કરે છે, જે રાજ્ય કાનૂની સેવા સત્તાવાળાઓ દ્વારા લાગુ કરાયેલ પીડિત વળતર યોજના સ્થાપિત કરે છે. એકસાથે, આ કાનૂની પદ્ધતિઓનો હેતુ પીડિતોને સમયસર અને પર્યાપ્ત નાણાકીય સહાય મળે તે સુનિશ્ચિત કરવાનો છે. વળતર દ્વારા પીડિત-કેન્દ્રિત ન્યાય પર ભાર, અધિકાર-આધારિત કાનૂની માળખામાં, ભાવનાત્મક અને આર્થિક બંને રીતે, બાળકો પર જાતીય ગુનાઓની લાંબા ગાળાની અસરને સંબોધવા તરફ એક પ્રગતિશીલ પગલું પ્રતિબિંબિત કરે છે.

વળતર માટે સંસ્થાકીય પદ્ધતિઓ

POCSO કાયદા હેઠળ વળતર માટેની સંસ્થાકીય પદ્ધતિઓ જાતીય ગુનાઓનો ભોગ બનેલા બાળકો માટે ન્યાય અને પુનર્વસન સુનિશ્ચિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. મુખ્યત્વે, જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળ (DLSA) લાયક પીડિતોને વળતરની પ્રક્રિયા અને ભલામણ કરવા માટે જવાબદાર છે, કાં તો ખાસ કોર્ટ દ્વારા અથવા સ્વતંત્ર રીતે POCOS નિયમો, ૨૦૨૦ ના નિયમ ૮ હેઠળ. આ સત્તાવાળાઓ સમયસર સહાય અને હસ્તક્ષેપ સુનિશ્ચિત કરવા માટે સ્પેશિયલ જુવેનાઇલ પોલીસ યુનિટ્સ (SJPU), બાળ કલ્યાણ સમિતિઓ (CWC) અને બાળ સુરક્ષા અધિકારીઓ જેવી અન્ય સંસ્થાઓ સાથે સહયોગમાં કામ કરે છે. એકવાર કેસ નોંધાય પછી, આ સંસ્થાઓ તબીબી સંભાળ, મનોવૈજ્ઞાનિક પરામર્શ, કાનૂની સહાય અને નાણાકીય રાહતની સુવિધામાં સંકલન કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. ગુનાની ગંભીરતા અને બાળકની તાત્કાલિક જરૂરિયાતોને આધારે, ખાસ અદાલતો પાસે વચગાળાના અથવા અંતિમ વળતરનો ઓર્ડર આપવાનો અધિકાર છે. રાજ્ય સ્તરે સંચાલિત પીડિત વળતર ભંડોળ દ્વારા વળતરની રકમનું વિતરણ કરવામાં આવે છે. જો કે, આ પદ્ધતિઓની અસરકારકતા મોટાભાગે તેમના સંકલન, તત્પરતા અને પીડિતની સ્થિતિ પ્રત્યે સંવેદનશીલતા પર આધાર રાખે છે. અમદાવાદ જિલ્લામાં, જ્યારે સંસ્થાકીય માળખું અસ્તિત્વમાં છે, ત્યારે અમલીકરણમાં વ્યવહારુ પડકારો રહે છે, જેમાં વિલંબ, જાગૃતિનો અભાવ અને અપૂરતી આંતર-એજન્સી વાતચીતનો સમાવેશ થાય છે, જે પીડિત વળતરની સરળ ડિલિવરીને અવરોધે છે.

અમદાવાદ જિલ્લામાં પ્રયોગમૂલક અભ્યાસ

અમદાવાદ જિલ્લામાં હાથ ધરાયેલા આ પ્રયોગમૂલક અભ્યાસનો ઉદ્દેશ્ય જાતીય ગુનાઓનો ભોગ બનેલા બાળકો માટે છઠ્ઠા કાયદા હેઠળ વળતરની જોગવાઈઓના વ્યવહારિક અમલીકરણની તપાસ કરવાનો છે. આ અભ્યાસ જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળ (DLSA) ના અધિકારીઓ, બાળ કલ્યાણ અધિકારીઓ, ખાસ કોર્ટ સ્ટાફ અને બાળ સુરક્ષા ક્ષેત્રમાં કામ કરતા NGO ના પ્રતિનિધિઓ સહિત વિવિધ હિસ્સેદારો પાસેથી પ્રાથમિક ડેટા એકત્રિત કરવા પર કેન્દ્રિત હતો. વળતર આપવામાં આવેલા કેસોની સંખ્યા, સંકળાયેલ સમયમર્યાદા અને વિતરણ કરાયેલ વળતરની માત્રા ઓળખવા માટે ખાસ POCOS કોર્ટની કેસ ફાઇલોમાંથી પણ ડેટા એકત્રિત કરવામાં આવ્યો હતો. યોગ્ય નૈતિક સંવેદનશીલતા અને ગુપ્તતા સાથે હાથ ધરવામાં આવેલા પીડિતોના પરિવારો સાથેના ઇન્ટરવ્યુમાં જાગૃતિ અને પ્રક્રિયાગત સ્પષ્ટતામાં નોંધપાત્ર અંતર બહાર આવ્યું. ઘણા પરિવારો વળતર મેળવવાના તેમના હકથી અજાણ હતા, જ્યારે અન્યોને દાવા દાખલ કરવામાં અમલદારશાહી વિલંબ અને સમર્થનનો અભાવનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. કાનૂની જોગવાઈઓ હોવા છતાં, વહીવટી અવરોધો અને નબળા આંતર-એજન્સી સંકલનને કારણે વળતરનું વાસ્તવિક વિતરણ ઘણીવાર પાછળ રહેતું હતું. અભ્યાસમાં એ પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે ન્યાયતંત્રે કેટલાક કિસ્સાઓમાં સંવેદનશીલતા દર્શાવી હતી, ત્યારે પ્રણાલીગત પડકારો પીડિત-કેન્દ્રિત ન્યાયના સતત વિતરણમાં અવરોધ ઉભો કરે છે. એકદરે, અનુભવ આધારિત તારણો અમદાવાદ જિલ્લામાં સંસ્થાકીય પદ્ધતિઓને મજબૂત બનાવવાની, સમુદાય જાગૃતિ વધારવાની અને વળતર યોજનાઓના સમયસર અને અસરકારક અમલીકરણની ખાતરી કરવાની તાત્કાલિક જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે.

વળતરના મૂલ્યાંકનમાં પડકારો

POCSO કાયદા હેઠળ વળતર મેળવવાથી પીડિત બાળકો અને તેમના પરિવારો માટે, ખાસ કરીને પાયાના સ્તરે, અનેક ગંભીર પડકારો ઉભા થાય છે. સૌથી મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓમાંનો એક પીડિતો, તેમના વાલીઓ અને કેટલાક કાયદા

અમલીકરણ અધિકારીઓમાં વળતરનો દાવો કરવાની ઉપલબ્ધતા અને પ્રક્રિયા અંગે જાગૃતિનો અભાવ છે. આ અજ્ઞાન ઘણીવાર સમયસર રાહત મેળવવાની તકો ગુમાવે છે. વધુમાં, ખાસ અદાલતો અને જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળો (DLSAs) ની કામગીરીમાં અમલદારશાહી વિલંબ અને પ્રક્રિયાગત જટિલતાઓને કારણે વળતર મંજૂર કરવા અને વિતરણ કરવા માટે નોંધપાત્ર રાહ જોવામાં આવે છે. પીડિતોને વારંવાર બહુવિધ સંસ્થાઓમાં જવું પડે છે, જે ભયાનક અને આઘાતજનક હોઈ શકે છે. વધુમાં, વળતરની માત્રા અંગે પ્રમાણિત માર્ગદર્શિકાનો અભાવ ઘણીવાર મનસ્વી અથવા અસંગત પુરસ્કારો તરફ દોરી જાય છે. સામાજિક કલંક, બદલો લેવાનો ડર અને અપૂરતી માનસિક સહાય પરિવારોને દાવાઓ આગળ વધારવાથી વધુ નિરાશ કરે છે. ગ્રામીણ અને વંચિત વિસ્તારોમાં, આ પડકારો ગરીબી, નિરક્ષરતા અને લિંગ ભેદભાવ દ્વારા વધુ તીવ્ર બને છે. જ્યારે કાનૂની માળખું પીડિત વળતર માટે પાયો પૂરો પાડે છે, ત્યારે વ્યવહારિક અમલીકરણ પ્રણાલીગત બિનકાર્યક્ષમતા અને હિસ્સેદારો વચ્ચે સંકલિત પ્રયાસોના અભાવને કારણે પીડાય છે. POCOS કાયદા હેઠળ વળતર ન્યાય અને પીડિત બાળ સહાય માટે અર્થપૂર્ણ સાધન બને તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે સંસ્થાકીય પદ્ધતિઓને મજબૂત બનાવવી, પ્રક્રિયાઓને સુવ્યવસ્થિત કરવી અને અધિકારીઓને સંવેદનશીલ બનાવવા એ આવશ્યક પગલાં છે.

વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન

અમદાવાદ જિલ્લામાંથી એકત્રિત કરવામાં આવેલા ડેટાનું વિશ્લેષણ અને અર્થઘટન POCOS કાયદા હેઠળ વળતરની જોગવાઈઓના વ્યવહારિક અમલીકરણમાં નોંધપાત્ર આંતરદૃષ્ટિ દર્શાવે છે. કેસ રેકૉર્ડ્સ, હિસ્સેદારો સાથેની મુલાકાતો અને અસરગ્રસ્ત પરિવારોના પ્રતિસાદની બારીકાઈથી તપાસ કરવાથી જાણવા મળે છે કે પીડિત વળતર માટે કાનૂની માળખું અસ્તિત્વમાં હોવા છતાં, તેના અમલીકરણમાં અનેક અવરોધોનો સામનો કરવો પડે છે. ઘણા પીડિતો અને તેમના પરિવારો વળતર મેળવવાના તેમના હકથી અજાણ રહે છે, જેના પરિણામે યોજનાનો ઓછો ઉપયોગ થાય છે. જ્યાં વળતર આપવામાં આવ્યું હતું, ત્યાં અમલદારશાહી પ્રક્રિયાઓ અને ખાસ અદાલતો અને જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળ (DLSA) વચ્ચે સંકલનના અભાવને કારણે વિતરણમાં વિલંબ સામાન્ય હતો. ઘણા કિસ્સાઓમાં, મંજૂર કરાયેલ રકમ બાળક દ્વારા સહન કરાયેલ શારીરિક, ભાવનાત્મક અને નાણાકીય આઘાત સાથે સુસંગત નહોતી. વધુમાં, હાંસિયામાં ધકેલાઈ ગયેલા સમુદાયોના પીડિતોએ સામાજિક કલંક અને પ્રણાલીગત અવરોધોને કારણે ન્યાય મેળવવામાં વધારાની મુશ્કેલીઓ નોંધાવી હતી. આંકડાકીય વલણો એવા કેસોની સંખ્યામાં વિસંગતતાઓ દર્શાવે છે જ્યાં ખરેખર વળતર આપવામાં આવ્યું હતું, જે નીતિ અને અમલીકરણ વચ્ચેનું અંતર દર્શાવે છે. સહાયક સંસ્થાઓની હાજરી હોવા છતાં, સક્રિય પદ્ધતિઓ અને આંતર-એજન્સી સંકલનનો અભાવ સમયસર રાહતને અવરોધે છે. આ તારણો અમદાવાદમાં પીડિત-કેન્દ્રિત ન્યાય માટે POCOS કાયદા હેઠળ વળતર એક મજબૂત સાધન બને તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે સુધારાઓની તાત્કાલિક જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે.

નિષ્કર્ષ

અમદાવાદ જિલ્લાના ખાસ સંદર્ભમાં POCOS કાયદા હેઠળ બાળ પીડિતોને વળતરનો અભ્યાસ કાયદાકીય ઉદ્દેશ્ય અને જમીની સ્તરના અમલીકરણ વચ્ચે નોંધપાત્ર અંતર દર્શાવે છે. જ્યારે કાયદો અને તેના સંલગ્ન નિયમો પીડિતોને ન્યાય અને પુનર્વસન સુનિશ્ચિત કરવા માટે એક મજબૂત માળખું પૂરું પાડે છે, ત્યારે પ્રક્રિયાગત વિલંબ, હિસ્સેદારોમાં જાગૃતિનો અભાવ, એજન્સીઓ વચ્ચે અપૂરતું સંકલન અને અપૂરતી પીડિત સહાય પદ્ધતિઓ વળતરની અસરકારક વિતરણમાં અવરોધ ઉભો કરે છે. ઘણા પીડિતો અને તેમના પરિવારો તેમના હકથી અજાણ રહે છે, અને સમયસર હસ્તક્ષેપનો અભાવ ઘણીવાર તેમના આઘાતને વધારે છે. જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળ (DLSA) જેવી સંસ્થાઓની ભૂમિકા મહત્વપૂર્ણ છે, પરંતુ તેમની ક્ષમતા અને આઉટરીચને મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે. સિસ્ટમમાં સુધારો કરવા માટે, એવું સૂચન કરવામાં આવે છે કે સરકાર ઓછામાં ઓછા અમલદારશાહી અવરોધો સાથે સમયસર વળતરનું વિતરણ સુનિશ્ચિત કરે. બાળ પીડિતોની માનસિક જરૂરિયાતો પ્રત્યે સંવેદનશીલ બનાવવા માટે પોલીસ અધિકારીઓ, ન્યાયિક અધિકારીઓ અને

DLSA કર્મચારીઓ માટે નિયમિત તાલીમ જરૂરી છે. બાળકો અને પરિવારોને સશક્ત બનાવવા માટે સમુદાય જાગૃતિ કાર્યક્રમો અને શાળા-આધારિત કાનૂની સાક્ષરતા પહેલ શરૂ કરવી જોઈએ. વધુમાં, વળતરના દાવાઓને ટ્રેક કરવા અને જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવા માટે એક કેન્દ્રિય દેખરેખ પ્રણાલી વિકસાવવી જોઈએ. પીડિત-કેન્દ્રિત અભિગમ અપનાવીને, POCSO કાયદા હેઠળ બાળકો માટે ન્યાયની પહોંચમાં નોંધપાત્ર સુધારો કરી શકાય છે, જે કાયદાને વધુ અસરકારક અને માનવીય બનાવે છે.

સંદર્ભ સૂચિ

૧. પિલ્લાઈ, કે.એન. ચંદ્રશેખરન - ફોજદારી કાયદો, ૨૦૧૮
૨. રાઠોર, આર.આર. અને સિરોહી, જે.પી. - ભારતમાં કિશોર ન્યાય સંબંધિત કાયદો, ૨૦૨૦
૩. સરકાર, એસ.સી. - ગુનાઓનો કાયદો, ૨૦૧૮
૪. ગૌર, કે.ડી. - ભારતીય દંડ સંહિતા પર પાઠ્યપુસ્તક, ૨૦૨૧
૫. શર્મા, સંગીતા - જાતીય ગુનાઓથી બાળકોનું રક્ષણ (પોકસો) અધિનિયમ : એક ટિપ્પણી, ૨૦૨૦
૬. ત્રિપાઠી, એસ.એન. - ભારતીય પરિપ્રેક્ષ્યમાં કિશોર ન્યાય, ૨૦૧૭
૭. બાસુ, દુર્ગા દાસ - ભારતના બંધારણનો પરિચય, ૨૦૨૦